

varrés-Ènguera que té tan investigada (1970-80).

Així es fa clar que aquest *derrochar* castellà, que apareix tardanament com un bolet que ha brotat des d'un lloc amagat, es devia formar per la Manxa o Andalusia, i va ser acceptat en arribar a la zona madrilenya. Veg encara altres derivats val. i mall.: *rotxe*, *rutxella* etc., que especificaré en els DERIV. Però en aquesta latitud tan llunyana de França, i en un ambient tan rural i refractari a influències europees, no podem ja admetre un gallicisme: d'acord amb l'àrea, ha de ser un mossarabisme, i puix que en mossàrab *č* és el representant normal de -CCĪ- i el mot, que té aproximadament el mateix sentit, és sens dubte inseparable de ROCCA, ens veiem conduïts, vulgues no vulgues, a postular-li una variant sufixal *ROCCĪA.

Ara bé en portuguès no veig tampoc que hi hagi gaire raons per admetre el manlleu del francès, fora de l'apriori fonètic dels romanistes simplistes a l'antiga Car allà n'hi ha documentació molt antiga i constant en tota la història de la llengua, i en part ve també del Sud. Car en va assegurar PMachado (*Dic. Et.*) que un *Arnaldo da Rocha* que documenta en l'a. 1156 havia de ser, basant-se sols en el nom, un francès; ell mateix el retroba com a «apellido» el 1451, i després com a genèric geogràfic de la *Rocha de Cintra* en la Crònica de *Cinco Reis*, del S. xv. En la seva obcecació pretén que el collectiu *rochedo*, ja documentat en Barbosa l'any 1516, i amb aquest sufix tan portuguès (cf. *penedo*, *vinhedo* etc.) deu ser manllevat del fr. *rocher*, que no és collectiu.

Encara que sigui molt menys erudit que ell en coses portugueses, trobo de seguida, per afegir-hi, en l'*Onomástico* de Cortesão: *Rocha* 1156 en el Foral de Ferreira, *Rochis* (abl. llatinitzant) el 1174 en el Foral de Tomar, *Rochela* en les Inquiriçōes de 1220; i unes altres grafies *Sancto Salvatore de Rocus* i *Rocias* alternant gràficament amb *Rocas* en inquiriçōes de la mateixa data, em donen la raó en la sospita, expressada més amunt, que en la dada de 1002 hem de llegir la grafia *roca* com a *roča*. S'ha propagat fins al gallec: els glossaris de Lúgrís i d'Eládio Fz. porten *rocha*; i Castelhō (que usa un gallec amb moltes concomitàncies portugueses) també empra *rochedo*: «de cada loita que o mar sostém co a pedra, xurden os -os c' umha nova forma» (*Esco Dónega*, 89.18, 89.14).

Adhuc en italià no deu haver-hi raons fermes per al gallicisme de *ròccia*. Ja se'ns fa trobadís per a 'roca, penya' en el *Purgatorio* de Dante (x, 52); Prati el troba també en *Giov. Villani*, *drocciaris* també en Dante i com a intr. *drocciare* «cader della roccia, dell'acqua» en un comentari coetani de la *Commedia*. El fet d'haver pres des d'antic significats innovats i ben estranys a França, em sembla una forta prova del seu autoctonisme: *ròccia* «sudiciume piuttosto terroso» en Fco de Buti, S. xiv, «seconda scorza della nociola» en P. de Crescenzo, del mateix S. xiv, «sansa», «coperta sudicia sulla crosta del cacio», «tartaro dei denti»: que Prati explica: «Da *ròccia* 'luogo scosceso' per la scabrosità delle rocce». A Rieti (punt 624) té el sentit de «riparo sotto una roccia sporgente»; i vegeu

la seva gran extensió en els mapes *una roccia scoscesa* i *parete* de l'*AIS* (n.º 423, 423a i 424a).

Doncs bé, és sobretot en una llengua indoeuropea on una formació amplificada *ROKK-ĪA* al costat de *ROKKĀ* es fa més comprensible. També podem imaginar que si s'extragué d'un *VERROKKO-* originari, s'hi afegís l'element adjectiu -ĪA com a indicador de 'allò que és anàleg a un *VERROKKO-*'. I en fi en la toponímia de Castella es troba també la derivació en -ĪO- posada sobre la forma primitiva amb *VER-*: *VERROKKĪO-*, -ĪA, d'on *Berrueza*, poble veí de Villarcayo (Burgos), i *Berrueces* a Medina de Rioseco (Valladolid); *Fontes de Berruaz* a. 1078, amb variants de *Barroz* i de *Beruaz* en docs. de 1078, 1100 i 1104; veg. les cites en la nota 4 de BERRUECO, *DECH*; i allí mateix molts paral·lismes de NLL en -OCCĪO- (*Aranjuez* < *Arançux*, *Pedroches* etc.).

Mirem d'acabar examinant si existeixen alternatives etimològiques per a *ROCCA*, dins el supòsit pre-romà. Altres pistes indoeuropees només ben vagues. Arrel *REUK-* 'pellucar, pessigar' («rupfen») (Pok., *IEW*, 869.40) dona ben poca base semàntica i lexical. El mateix Pok. suposa que el lit. *raũka* 'arruga', *raũkti* 'arrugar, fer sacsons', *rũkti* 'posar-se arrugat', vénen d'una base amb el sentit de 'esqueix, solc' (670.10); però sense res d'aff fora del lituà. No val la pena d'insistir-hi.

El basc *harroka* 'roca' ja he dit que ha de ser manlleu del romànic: Mitxelena (*Fon Ht Vca*, 209, § 11 6.1) incloent-lo entre els mots adventicis, el troba només com a suletí (Gèze, a. 1873), però no és derivat de *harri* 'roc', que té *h* aspirada en els dialectes bascofrancesos car el baix-navarrès Leizarraga, any 1571, que en la seva llarga obra no omet mai l'aspiració, escrivia *arroka*: és clar, doncs, que la *h-* s'hi ha afegit per contaminació de *harri*. D'altra banda, però, hi ha realment un basc *harroki* «roca, pedregal» (Mitxelena, *Apell Vcos*, § 92), format sobre *harri* amb el sufix locatiu -*oki* (ib., § 481). No cal dir que amb article és *harrokia*. I així és temptador de fer cas etimològic de la notable coincidència amb el *ROCCIA que hem establert a la base del portuguès, el mossàrab i l'italià. No podria ser, doncs, *ROKKA/ROKKIA*, al capdavant, un basco-iberisme? Crec que hi hem d'oposar una negativa: un mot que s'estén pol·lent fins Suïssa endins, fins a les costes adriàtiques i fins al Canal, no és raonable lligar-lo amb el basc. Ha de ser semblança casual.

DERIV: *Roc* [Belv.]. En català central designa una pedra, molt manejable, no més o no gaire més grossa que el clot de la mà, d'on frases com «un cop de roc» ja en Belv., «pedra grosseta» Lab., «pedra, més petit que *roca*»: «d'un cop de *roc*, tirat amb massa traça, / el vailet va buidar-li un ull, / i en l'altre se li ha format un tel: la vaca és cega», Maragall. Però en el Nord del Princ. *roc* designa un penyal, força més gran que *roca*, sobretot com a significat nòrdic ja en Verdager: «Pyrene, lluny dels homes, vivia allí, dels óssos / y llops en lo feréstec, rellent amagatall, / sobre un *roc*, mal coberta d'un mant de cabells rossos, / de por y esgarriafanses fent lo darrer badall», *Atl* 1, 45c (ja en